

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НЫЗАМЫ

15.12.1997-ж. №293/1

ЭНЕРГИЯНЫ РАЦИОНАЛ ПАЙДАЛАНЫҰ ҰАҚҚЫНДА

Усы Нызамға төмендегилерге муўапық өзгерислер киргизилген

12.11.2003-ж. 227/II-санлы ҚР Нызамы

12.11.2008-ж. 201/III-санлы ҚР Нызамы

I. Улыўма режелер

1-статья. Нызамның мақсети

Бул Нызамның мақсети миллий энергетикалық ресурсларды сақлаўды, энергияны хэм өндирислик потенциалды нәтийжели пайдаланыўды тәмийинлейтуғын улыўма ҳуқықый тийкарларды дүзиў болып табылады.

2-статья. Энергияны рационал пайдаланыў ҳаққында нызам ҳужжетлери

Энергияны рационал пайдаланыў тараўындағы қатнасықлар усы Нызам хэм Қарақалпақстан Республикасының басқа да нызам актлери менен тәртиплестириледи.

3-статья. Нызамның ҳәрекет етиў саласы

Жанылғы, жыллылық хэм электр энергиясын (буннан былай-энергия) қазып алыў, ислеп шығарыў, қайта ислеў, сақлаў, тасыў, бөлистириў хэм тутыныўға (буннан былай-ислеп шығарыў хэм тутыныў) байланыслы юридикалық хэм физикалық тәреплердин жумысы-бул нызамның ҳәрекет етиў саласы болып табылады.

Энергияны рационал пайдаланыў тараўындағы ҳуқықый тәртиплестириў төмендегилерге қаратылады:

энергияны ислеп шығарғанда хэм тутынғанда оны нәтийжели хэм экологиялық жақтан қәўипсиз пайдаланыўды тәмийинлеў;

энергиялық нәтийжели технологияларды ислеп шығыў хэм енгизиўди, арзанға түсетуғын нефть өнимлерин, тәбийий газди, көмирди хэм тәбийий жанылғының (буннан булай-жанылғы) басқа да түрлерин қазып алыў хэм ислеп шығарыўды қошаметлеў;

ислеп шығарылатуғын хэм тутынылатуғын энергияның муғдары, сапасы, өлшеминиң хэм есабының дурыслығын, исенимлигин, бирдейлигин тәмийинлеў;

энергияны ислеп шығарыў хэм тутыныўдың нәтийжелилигине хэм оның сапасына, энергетикалық үскенелердин, энергия менен тәмийинлеў хэм

энергияны тутыныу системаларының техникалық жағдайына, мәмлекетлик қадағалауды хәм бақлауды әмелге асырыу.

4-статья. Стандартластырыу

Энергияны ислеп шығарыушы хәм энергияны тутыныушы үскене хәм өнимге нызам хұжетлери менен нәзерде тутылған тәртіпте энергиялық-нәтийжелилик көрсеткишлери белгиленеди.

Нормативлик хұжетлерде энергияны ислеп шығарыу хәм тутыныуда нәтийжели пайдаланыудың көрсеткишлери, сондай-ақ өндириллик процесслердиң энергияны тутыныуы, жылытыу, кондиционерлеу, вентиляция, жыллылық, суу, газ хәм электр менен тәмийинлеуге, аймақларды, жайларды хәм қурылыстарды электр менен жақтыландырыуға энергияны жумсау көрсеткишлери көрсетиледи.

Энергияны рационал пайдаланыу бойынша нормативлик хұжетлер, техникалық қәделер хәм нормалар, энергияның барлық түрлерин ислеп шығарыушылары хәм тутыныушылары ушын шәртли болады.

Энергияның сапасы тийисли нормативлик хұжетлер менен белгиленген талаптарға муапық болыуы тийис.

5-статья. Стандартластырыу объектлери *(ҚР ЖК 12.11.2008-ж. 201/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Энергия, энергияны пайда ететуғын хәм оны сарплайтуғын ямаса энергияны бир түрден басқа түрге айландырып беретуғын әспаб-үскенелер хәм өнимлер, транспорт қураллары, қурылыс, жол қурыу хәм ауыл хожалығы машиналары, жақтыландырыу техникасы қурылмалары, ысытыу, температура хәм ызғарлықты бир ҳалда сақлап турыу хәм ҳауаны алмастырыу системалары, халық тутыныу товарлары, ыссылық өткермейтуғын материаллар хәм қурылыс конструкциялары, технологиялық процесслер, сондай-ақ энергия пайда етиу хәм өним ислеп шығарыу ушын энергия сарпланыуы көрсеткишлериниң номенклатурасы хәм әҳимийетлилиги энергиядан ақылға уғрас пайдаланыу саласындағы стандартлау объектлери болып табылады. *(ҚР ЖК 12.11.2008-ж. 201/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

6-статья. Энергиялық нәтийжелилик хәм энергия сапасы көрсеткишлериниң сақланыуы үстинен мәмлекетлик қадағалау хәм бақлау

Энергиялық нәтийжелилик хәм энергия сапасының нормативлик хұжетлерде белгиленген көрсеткишлериниң сақланыуын мәмлекетлик қадағалау хәм бақлау Қарақалпақстан стандартластырыу, метрология басқармасына хәм нызамда белгиленген тәртіпте басқа да уйымларға жүкленеди.

7-статья. Энергияны тутыныў нормативлери

Усы нызамның 5-статьясында атап көрсетилген объектлер ушын энергияны тутыныў нормативлери, Өзбекстан Республикасы ҳүкимети ямаса ол ўәкиллик берген уйымлар тәрәпинен белгиленеди. *(ҚР ЖК 12.11.2008-ж. 201/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Энергияны тутыныў нормативлери энергия ислеп шығарыўшы ҳәм тутыныўшы үскенелер ҳәм өнимлердиң техникалық паспортларына, ремонтлық ҳәм режимлик карталарына, олардан пайдаланыў бойынша көрсетпелерге шәртли түрде киргизиледи. Жайлар ҳәм қурылысларды жылытыўға, вентиляциялаўға ҳәм кондиционерлеўге жумсалатуғын энергия нормативлери, қурылыс нормалары ҳәм қәделеринде белгиленеди. Хәр бес жылдан кейин, энергияны тутыныў нормативлерин алдыңғы технологиялардың жетискенликлерин есапқа алыў менен қайта қарап шығыў ҳәм дүзетип турылыўы тийис.

8-статья. Сертификатластырыў

Төмендегилер нормативлик ҳүжетлерде көрсетилген энергия жағынан нәтийжелилик көрсеткишлерине муўапықлық бойынша мәжбүрий сертификатластырылады: *(ҚР ЖК 12.11.2008-ж. 201/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

энергетика ресурслары;

жалпы өнимлерди ислеп шығарыў, усы бағдардағы жумыслар ҳәм хызметлер;

энергия ислеп шығарыўшы, энергияны тутыныўшы үскене ҳәм өним.

Шәртли сертификатластырыў, нызам ҳүжетлеринде белгиленген тәртипте әмелге асырылады.

Ислеп шығарыўшы әспаб-үскенелерди, соның ишинде турмыста пайдаланыў ушын арналған әспаб-әнжамларды энергия жағынан нәтийжелилик көрсеткишлерине байланыслы бөлиминде тамғалаўды нормативлик ҳүжетлерде көрсетилген талапларға муўапық әмелге асырады. *(ҚР ЖК 12.11.2008-ж. 201/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

9-статья. Метрология

Энергияны ислеп шығыўда ҳәм тутыныўда мәмлекетлик метрологиялық қадағалаў ҳәм бақлаў шәртли түрде болыўы тийис. *(ҚР ЖК 12.11.2008-ж. 201/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Энергияны рационал пайдаланыўды мәмлекетлик метрологиялық тәмийинлеў, энергияны ислеп шыққанда ҳәм тутынғанда өлшемлердиң бирдейлигин тәмийинлеўге қаратылған илажлар комплексин ҳәм нормативлик ҳүжетлерин нәзерде тутады.

Энергияны ислеп шығарыў хэм тутыныўды мамлекетлик метрологиялық қадағалаў хэм бақлаў объектлери төмендегилер болып табылады:

өлшеў құраллары;

информациялық өлшеў системалары;

затлардың, материаллардың құрамы хэм қәсийетлериниң стандартлық үлгилери;

энергияны хэм энергияға ийе болған нәрселерди есапқа алыў комплекслери хэм узеллери;

өлшеўлерди әмелге асырыў усыллары;

метрология нормалары хэм қәделери менен нәзерде тутылған басқа да объектлер.

Энергияны рационал пайдаланыў системасын тәмийинлеўди мамлекетлик метрологиялық қадағалаў хэм бақлаў Қарақалпақстан стандартластырыў, метрология басқармасына жүкленеди.

II. Энергияны рационал пайдаланыўда мамлекетлик басқарыў тийкарлары

10-статья. Энергияны рационал пайдаланыў тараўында мамлекетлик сиясаттың тийкарғы бағдарлары

Энергияны рационал пайдаланыў тараўында мамлекетлик сиясаттың тийкарғы бағдарлары төмендегилер болып табылады:

тараўлық хэм регионаллық мақсетке бағдарланған программалар хэм жойбарларды иске асырыў;

миллий экономиканы интенсив раўажландырыў ушын зәрүр болған энергияны ислеп шығыўды хэм тутыныўды турақластырыў;

энергияны ислеп шығарыў хэм тутыныў тәртибин қолайластырыў, оның есабын алып барыўды шөлкемлестириў;

энергияны үнемлеўши үскенелер хэм энергияны аз талап ететуғын өнимлерди ислеп шығарыўды қошаметлеў;

энергия ислеп шығарыўшы, энергияны тутыныўшы үскене хэм өнимниң нормативлик хужжетлерине, энергетиканы үнемлеўши көрсеткишлерин киргизиў;

энергия сапасы, өндиристе энергияны қолланыўдың нәтийжелилигин хэм өнимлерде энергияны пайдаланыў көлеми үстинен мамлекетлик қадағалаўды хэм бақлаўды шөлкемлестириў;

кәрханалар, мәкемелер хэм шөлкемлердиң энергетикалық нәтийжелилигин тексериўди шөлкемлестириў;

өнимлердиң, хәрекет етип турған хэм реконструкцияланып атырған объектлердиң, технологиялар менен үскенелердиң энергетикалық экспертизасын өткерий;

жоқары энергетикалық нәтижеліктегі жойбарларды іске асырыу үшін энергиялық нәтижелілік көрік зоналарын дүзіу;

энергиялық нәтижелі хәм экологиялық таза технологиялар менен өндирилсрди раўажландырыуды қошаметлеу;

энергияны өндирилс хәм тутынуу үстинен статистикалық бақлауларды шөлкемлестиріу.

11-статья. Энергияны рационал пайдалануу бойынша мәмлекетлик сиясатты әмелге асырыуда Қарақалпақстан Республикасы хукиметиниң ўәкилликлери

Энергияны рационал пайдалануу бойынша мәмлекетлик сиясатты әмелге асырыу мақсетинде Қарақалпақстан Республикасы хукимети төмендеги жұмысларды алып барады:

энергияны рационал пайдаланууға бағдарланған программалар хәм жойбарларды ислеп шығады және оларды әмелге асырады;

энергияны үнемлеуши программалар хәм жойбарлар ислеп шығууда және оларды әмелге асырыуда министрликлердиң, ведомстволардың, кәрханалардың, мәкемелердиң хәм шөлкемлердиң, сондай-ақ жергиликли хәкимият уйымларының жұмысларын байланыстырады;

энергиялық нәтижелі техниканы хәм өнимди, алдыңғы технологияны, бул тарауда басқаруу усулларын хәм илимий изертлеулерди енгизиу, екінши дәрежелі энергия ресурсларын хәм шығынларды пайдалануу, сондай-ақ қуяш энергиясын, самалды, ағын сууларды тәбийий хәрекетин хәм энергияның басқа да дәреклерин (буннан былай энергияның қайта тиклениуши дәреклери) пайдалануу менен технологияларды іске асырыуға жәрдем көрсетеди;

энергияны есапқа алыу, қадағалау хәм өлшеу әсбапларын, энергиялық нәтижелі хәм экологиялық қәуіпсиз энергетикалық үскенелерди ислеп шығаруу бойынша өндирилс базасын раўажландырыуға мүмкиншилик туудырады;

ҚР 27.06.2014-ж. 209/XV-санлы Нызамына муўапық алтыншы абзац алып тасланған

энергетикалық изертлеулер хәм экспертизалар тарауындағы жұмысты лицензияластырады;

энергияны тутынуудың арнаулы тәртибин белгилеуге келисим береді;

энергияны рационал пайдалануу хәм энергетикалық үскенелерди пайдалануу мәселелери бойынша кадрлар таярлау хәм қайта таярлау системасын дүзиуге жәрдем көрсетеди;

энергияны пайдалануу нәтижелілиги хәққында жәмийетшиликке мәлимлеп турады;

хәрекеттеги нызам актлерине муўапық басқа да ўәкилликлерди әмелге асырады.

12-статья. Тараўлық ҳәм регионаллық мақсетке бағдарланған программалар менен жойбарлар

Энергияны рационал пайдаланыў тараўында миллий, тараўлық ҳәм регионаллық мақсетке бағдарланған программалар менен жойбарлар, энергияны рационал пайдаланыў бойынша мәмлекетлик сиясат жүргизгенде миннетли болып табылады.

Тараўлық, регионаллық мақсетке бағдарланған программалар ҳәм жойбарларды ислеп шығыўдың баслаўшылары болып:

Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Республикасы Хүкиметлери;
министрликлер ҳәм ведомстволар тийислисинше ҳәрекет етеди.

Тараўлық ҳәм регионаллық мақсетке бағдарланған программалар менен жойбарлар бес жылға ҳәм оннан да узақ мүддетке мөлшерленип ислеп шығылады. Өзбекстан Республикасы Хүкимети тәрәпинен тастыйықланады ҳәм артықмашлық берилген болып есапланады. Оларды иске асырыў бойынша жуўапкершилик тийислисинше Қарақалпақстан Республикасы Хүкиметине, министрликлер ҳәм ведомстволарға, орынлардағы мәмлекетлик ҳәкимият уйымларына жүкленеди.

13-статья. Энергетикалық изертлеў

Энергетикалық изертлеўлер, энергияны ислеп шығыў ҳәм тутыныў нәтийжелилигине баҳа бериў мақсетлеринде өткериледи.

Хәр жыллық энергия ресурсларын тутыныўдың улыўма көлеми алты мың тоннадан аслам шәртли жанылғы ямаса бир мың тоннадан аслам мотор жанылғысынан ибарат болған кәрханлар, мәкемелер ҳәм шөлкемлер миннетли түрде энергетикалық изертлеўлерден өткерилиўи тийис болады.

Энергетикалық изертлеўлерди өткерийү тәртиби ҳәм мүддетлери Қарақалпақстан Республикасы Хүкимети тәрәпинен белгиленеди.

14-статья. Энергетикалық экспертиза

Энергиялық нәтийжелилигине ҳәм энергияны пайдаланыў көлемине баҳа бериў ушын энергия ислеп шығыўшы ҳәм тутыныўшы үскене, сондай-ақ оны ислеп шығарғанда энергия сарпланатуғын өним энергетикалық экспертизадан өткерилиўи тийис.

Жаңа ҳәм реконструкцияланып атырған объектлердин, технологиялар менен үскенелердин жойбарлық хўжетин энергетикалық экспертизадан өткерийүи шәрт.

Энергетикалық экспертиза Қарақалпақстан Республикасы Хүкимети белгилеп берген тәртипте өткериледи.

15-статья. Энергияны есапқа алыў

Ислеп шығарылып хэм тутынылып атырған энергияның пүткил көлеми шәртли түрде есапқа алынады.

Есапқа алыў эсбаплары хэм үскенелеў гезеги электр хэм жыллылық энергиясынан, тәбийий газден, нефтьти қайта ислеў өнимлеринен пайдаланыў қәделери Өзбекстан Республикасы Хүкимети тәрәпинен белгиленеди.

Энергияны есапқа алыў нормативлик хужжетлерде белгиленген қәделерге муўапық әмелге асырылады.

Энергияны есапқа алыўдың дурыслығы ушын жуўапкершилик кәрханалардың, мәкемелердің хэм шөлкемлердің басшыларына ямаса бул бойынша ўәкилик берилген басқа да мәкемелер басшыларына жүкленеди.

16-статья. Энергияны ислеп шығарыў хэм тутыныўды статистикалық бақлаў

Энергияны ислеп шығарыў хэм тутыныў көлемин хэм структурасын , оны рационал пайдаланыўды статистикалық бақлаўды Қарақалпақстан Республикасының экономика хэм статистика министрлиги Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрәпинен белгиленген тәртипте шөлкемлестиреди хэм әмелге асырады.

III. Энергияны рационал пайдаланыўдың Экономикалық механизмлери

17-статья. Мақсетке бағдарланған программалар хэм жойбарларды қаржыландырыў

Энергияны рационал пайдаланыў тараўында миллий, тараўлық хэм регионаллық мақсетке бағдарланған программалар хэм жойбарларды қаржыландырыў, энергиялық нәтийжели программалар хэм жойбарларды иске асырыўдан алынатуғын пайда кәрханалардың өндириллик жумысынан алынған дәраматлардың, мақсетке бағдарланған бюджеттен тысқары қорлардың, өзиниң хэм сырт ел инвестицияларының, бюджетлик хэм басқа да дәреклердің есабынан нызамда белгиленген тәртипте әмелге асырылады.

18-статья. Тараўлар аралық энергияны үнемлеў қоры

Энергияны рационал пайдаланыў тараўында мәмлекетлик сиясатты финанслық қоллап-куўатлаў мақсетинде Қарақалпақстан Республикасы Хүкимети тәрәпинен бюджеттен тысқары тараўлар аралық энергияны үнемлеў қоры (буннан былай-энергияны үнемлеў қоры) дүзиледи.

Энергияны үнемлеў қорын дүзиў дәреклери төмендегилер:

кредитлер бериўдің хэм қордың басқа да финанс-хожалық жумысынан алынатуғын пайда;

энергияны рационал пайдаланыў тараўында тараўлық хэм регионаллық мақсетке бағдарланған программалар хэм жойбарларды иске асырыўдан алынған пайданың бир бөлеги;

юримикалық хэм физикалық тәреплердин, соның ишинде сырт еллердин юримикалық хэм физикалық тәреплериниң ықтыярлы мақсетке бағдарланған төлемлери;

ҚР 27.06.2014-ж. 209/XV-санлы Нызамына муўапық бесинши абзац алып тасланған

энергияны рационал емес пайдаланғаны ушын экономикалық шара қолланыўдан келип түскен қаржылар;

нызамға қайшы келмейтуғын басқа да түсимлер.

19-статья. Энергияны ислеп шығарыўшыларға хэм тутыныўшыларға берилетуғын жеңилликлер

Энергияны рационал пайдаланыў мақсетинде Өзбекстан Республикасының Хүкимети юримикалық хэм физикалық тәреплерге төмендегилер бойынша жеңилликлер береди:

мәмлекетлик жеңиллик берилген кредит есабынан энергияны рационал пайдаланыў тараўында, тараўлық хэм регионаллық мақсетке бағдарланған программалар хэм жойбарларды қаржыландырыў;

тараўлар аралық илимий-изертлеў хэм тәжирийбе-конструкторлық жумысларды, энергетикалық нәтийжели үскенениң тәжирийбе партиясын ислеп шығарыўды қаржыландырыў;

энергияны пайдаланыў нәтийжелилигин әдеўир арттыратуғын арнаўлы үскенелерди, әсбапларды хэм материалларды сырттан алып келиўде бажы төлемлери хэм салықлар;

өз ўәкилликлерине муўапық басқа да мәселелер бойынша.

Өзбекстан Республикасы Хүкимети төмендеги юримикалық хэм физикалық тәреплерге энергия ушын жеңилликлер берилген тарифлер белгилеўи мүмкин:

белгиленген нормативлерге қарағанда энергияны жумсаўды азайтыўды тәмийинлегенлерге;

энергия жумсаў көлеми белгиленген нормативлерден аз болған конкуренцияға уқыплы өним ислеп шығарғанларға;

жалпы өним ислеп шығарыў ушын жанылғыны шийки зат сыпатында пайдаланып атырғанларға.

Энергияны үнемлеўши технологияларға кеткен шығынлар хэм ири қаржылардың тез өзин өтеўи мақсетлеринде үскенелер, әсбаплар, жыллылық өткермейтуғын материалларды хэм конструкцияларды, жалпы шығарылатуғын энергиялық нәтийжели өнимлерди ислеп шығарыўшыларға, тийисли жумыслар хэм хызметлерди әмелге асырыўшыларға, сондай-ақ оларды енгизиўди хэм

пайдаланыўды тәмийинлеўши юридикалық ҳәм физикалық тәреплерге нызамға муўапық жеңиллик берилген салық төлемлери белгиленеди.

Турақ жайларды, квартираларды, кәрханаларды, мәкемелерди ҳәм шөлкемлерди энергия ҳәм жыллылық пенен тәмийинлеўди жетилистириў, энергияны жумсаўды есапқа алыў, қадағалаў ҳәм ретлестириў үскенелери менен үскенелеў бойынша жумысларды әмелге асырыўшы, энергияны тутыныўды қысқартыўға, ресурсларды, энергияның қайта тиклениўши дәреклерин, жанылғының жергиликли түрлерин ҳәм өндирис шығындыларын пайдаланыўға қаратылған жыллылықтың ысырапшылығына жол қоймайтуғын қосымша ҳәм басқа да илажларды орынлаўшы юридикалық ҳәм физикалық тәреплерге энергияны үнемлеў қоры қаржыларынан дотация берилиўи мүмкин.

20-статья. Энергияның қайта тиклениўши дәреклерин пайдаланыў

Энергия менен тәмийинлеўши шөлкемлерге кирмейтуғын электр ҳәм жыллылық энергиясын ислеп шығарыўшылар, усы шөлкемлердиң тармақларына энергия менен тәмийинлеўши шөлкемлер менен келисилген ҳалда орайластырылған энергия менен тәмийинлеў тармақлары ҳәм дәреклериниң менен ең рационал жумыс тәртибин тәмийинлейтуғын муғдарларда ҳәм режимлерде энергия берий ҳуқықына ийе болады.

Энергияның қайта тиклениўши дәреклерин, екинши ресурслар ҳәм шығындыларды пайдаланыўшы, энергияны рационал пайдаланыў тараўындағы жойбарларға ҳәм программаларға муўапық қурылатуғын энергетикалық дүзилислер ушын электр ҳәм жыллылық энергиясына белгиленетуғын баҳалар ҳәм дүзилислердиң қурылысына ажыратылған ири қаржылардың Қарақалпақстан Республикасы Хүкимети менен келисилген мүддетлерде тез өзин-өзи өтеўин тәмийинлеўи тийис.

Энергетикалық ресурсларды Өзбекстан Республикасы тәрәпинен белгилеп берилетуғын тәртипте нәтийжели пайдаланыўды хошаметлеў мақсетлеринде нефть өнимлерине, қазанхана-ошақ жанылғысына мәўсимлик баҳалар және электр ҳәм жыллылық энергиясына мәўсимлик тарифлер, сондай-ақ, электр энергиясына сутка даўамында дифференцияланған тарифлер белгиленеди.

21-статья. Энергияны рационал емес пайдаланғаны ушын жуўапкерлик

Энергияны пайда етиў ҳәм оны сарплаў саласында шуғылланып атырған юридикалық ҳәм физикалық шахслар тиккелей энергияның ысырап болыўына ҳәм энергетикалық жақтан нәтийжесиз өним ислеп шығарылыўына жол қоймайтуғын өним ислеп шығарыў, жумысларды орынлаў ҳәм хызметлер көрсетиўдиң белгиленген энергиялық жақтан нәтийжелилигин тәмийинлеўи шәрт. Бул талаплар бузылғанда лаўазымлы шахслар:

энергияның сапа көрсеткишлери бузылған;

энергияның тиккелей ысырапгершилиги әсбаптар жәрдемінде яки норматив усыл менен анықланған;

энергиялық жақтан нәтижелілік көрсеткішлері нормативлік хужжетлердің талаптарына сәйкес келмейтуғын өнім ислеп шығарылған;

энергияның сарпланыуын әсбап жәрдемінде есапқа алыу бузылған;

сертификатластырылмаған энергетика әсбап-үскенелерінен, энергия тәмийнаты тармақтары хәм системаларының элементлерінен пайдаланылған;

бар болған екілемши энергия ресурстарынан пайдаланыудың белгіленген үлесі тәмийинленбеген жағдайда хәкімшілік жууапкершілікке тартылады. *(ҚР ЖК 27.06.2014-ж. 209/XV-санлы Қарарына тийкар өзгеріслер киритілген)*

Хәкімшілік жаза шарасы қолланылғанлығы энергия пайда етиу хәм оны сарплау саласында шуғылланып атырған юридикалық шахсларды өзлері келтирген зыянның орнын қаплау миннетінен азат етпейді. *(ҚР ЖК 27.06.2014-ж. 209/XV-санлы Қарарына тийкар өзгеріслер киритілген)*

Физикалық тәрептердің энергияны рационал емес пайдаланығаны ушын жууапкерлігі нызам хужжетлері менен белгіленеді.

Энергия менен тәмийинлеудің келісілмей тоқтатылуы нәтижесінде энергияны жеткеріп беріушілер тәрепінен тутыныушыларға келтирилген зыянлар нызамда белгіленген тәртіпте өтеледі.

IV. ЖУУМАҚЛАУШЫ РЕЖЕЛЕР

22-статья. Энергияны рационал пайдаланыу тарауында халықаралық бирге ислесиу

Халықаралық бирге ислесиудің тийкарғы бағдарлары төмендегілер болып табылады:

сырт елдердің хәм халықаралық шөлкемлер менен энергиялық нәтижелі технологияларды өз-ара пайдалы түрде алмасыу;

республикада энергияны рационал пайдаланыуды тәмийинлейтуғын бирліктегі мәмлекетлер аралық жойбарларды иске асырыу;

энергияны рационал пайдаланыу тарауында халықаралық жойбарлар ислеп шығыуға қатнасыу;

энергиялық нәтижелілік көрсеткішлерін халықаралық стандартлар талаптары менен үйлестириу, сондай-ақ сертификатластыру нәтижелерін өз-ара мойынлау.

23-статья. Халықаралық шәртнамалар

Егер, Қарақалпақстан Республикасы қатнасыушысы болған халықаралық шәртнамада усы Нызамда нәзерде тутылғанынан басқа қәделер белгіленген болса, онда халықаралық шәртнаманың қәделері қолланылады.

24-статья. Энергияны рационал пайдаланыў ҳаққында ызымын бузғаны ушын жуўапкерлик

Энергияны рационал пайдаланыў ҳаққында ызымын бузған юридикалық ҳәм физикалық тәреплер белгиленген тәртипте жуўапкер болады.